

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (του Φοίβου Γκικόπουλου)

✘ Η Ιστορία είναι η επιστήμη που μελετά το παρελθόν, και κυρίως το παρελθόν του ανθρώπινου είδους. «Ό,τι έγινε έγινε», λέει η παραδοσιακή σοφία ή, στα αγγλικά, «What is done cannot be undone». Από αυτές τις ρήσεις διαφαίνεται μια αντίληψη κοιμητηρίου για την Ιστορία: τα περασμένα γεγονότα ευθυγραμμισμένα το ένα δίπλα στο άλλο σαν σε μια σειρά από τάφους• η οριστική τους έννοια πρέπει να ερευνηθεί μια για πάντα• κι ας αναπαύονται εν ειρήνη.

Αντίθετα, σκεφτόμαστε την Ιστορία σαν μια πολύτιμη διασκεδαστική αρένα. Βέβαια η γεωγραφία προσφέρει πολλά ερεθίσματα, και φυσικά φανταστικές προβολές καταφθάνουν από επιστημονικές (κοσμολογικές, νευρολογικές, υποατομικές...) και φιλοσοφικές θεωρίες, αλλά για να βρει σύνθετες ανθρώπινες σχέσεις, έντονες και αναπάντεχες δραματοποιήσεις των χιλίων διαφορετικών φαντασμάτων που αναταράσσονται στον εσωτερικό μας διάλογο, η Ιστορία έχει μία μόνο πιστευτή εναλλακτική οδό: τη λογοτεχνία. Με το πλεονέκτημα πάνω στην τελευταία, την ανωτερότητα εκείνου που θεωρείται ως πραγματικό ενάντια σε ό,τι δηλώνεται ως φανταστικό.

Η αντίληψή μας για την Ιστορία έχει δύο κυρίαρχες αλληλένδετες μορφές. Η πρώτη, ολόκληρη η Ιστορία, μας αφορά άμεσα και μπορεί να έχει σημαντική και ευεργετική επιρροή επάνω μας.

Η ιστορία της επιστήμης, της τέχνης και της φιλοσοφίας, για παράδειγμα, δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί ως συλλογή από κέρινα αγαλματίδια (ή μουσεία τρόμου), αλλά ως λεπτομερείς και παθιασμένοι διάλογοι με πρόσωπα μεγάλου κύρους, όπου διδάσκονται απελευθερωτικές κινήσεις και ιδέες. Η δεύτερη, η αίσθηση της Ιστορίας, δεν μπορεί να είναι εξαντλητική, γιατί η Ιστορία δεν υπάρχει.

Αντίθετα, υπάρχουν οι ιστορίες• τα αμέτρητα αντιφατικά και ανεκπλήρωτα προγράμματα που παρουσιάζονται στη διάσταση του χρόνου, που αναζητούν να γραφούν και να ξαναγραφούν αντίστοιχα, πέρα από την αναπόφευκτη λήξη που τους έχουν αναθέσει τα εγχειρίδια• το πανδαιμόνιο από φωνές που τείνουν προς μια σταθερή προσπάθεια προσδιορισμού, καμιά φορά καταπιεσμένες από τον θόρυβο των άλλων, αλλά πάντα έτοιμες να ανακάμψουν στον ορίζοντα της συνείδησής μας.

Το τι ακριβώς «πραγματικά» συνέβη σε κάποιο χρόνο ή σε κάποια περίοδο είναι ένα ερώτημα που θα παραμένει πάντα ανοιχτό, ενώ διαφορετικοί ερμηνευτές προβάλλουν σ' εκείνο τον χρόνο ή σ' εκείνη την περίοδο τα ενδιαφέροντά τους και τις επιθυμίες τους, αναδεικνύοντας ολόκληρη την πολλαπλή δυναμική του παρελθόντος.

Κατ' αυτόν τον τρόπο είναι προφανές ότι ανάμεσα στην Ιστορία και τη λογοτεχνία δεν υπάρχει αντίθεση αλλά συνέχεια: και η λογοτεχνία είναι φτιαγμένη από ιστορίες, και ακόμη κι αυτές οι ιστορίες έχουν μια αξία, μόνο στον βαθμό που διεκδικούν μια δική τους πραγματικότητα.

Η υπεροχή της Ιστορίας γεννιέται από τον μεγαλύτερο πλούτο προσώπων και θεμάτων. Αυτός ο πλούτος όμως δεν θα έχει αποτελέσματα, δεν θα δώσει τη θέση του σ' ένα σύνθετο και πολύπλοκο παιχνίδι, δηλαδή σε τελευταία ανάλυση δεν θα εκδηλώσει αυτήν την υπεροχή αν, με τη δικαιολογία ότι παρουσιάζει τα αληθινά «γεγονότα», αρνηθεί να αναπτυχθεί με εκπαιδευτικό τρόπο, δηλαδή να μεταφράσει τα γεγονότα σε παραδείγματα, δηλαδή λογοτεχνία.

Για μας δεν υπάρχει αυθεντική Ιστορία που δεν είναι και ηθική Ιστορία.

Φοίβος Γκικόπουλος, ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ

Πηγή/φωτογραφία: Η Εφημερίδα των Συντακτών, efsyn.gr